

Mere end drengestreger

Af

Talli Ungar Felding

cand. psych. autoriseret psykolog,
godkendt af DP som specialist &
supervisor i psykoterapi

Mere end drengestrøger

Af TALLI UNGAR FELDING

Vi forklarer oftest indvandrerdrenges kriminalitet ud fra deres status som etnisk fremmede. Det er en forkert og farlig forklaring, skriver kronikøren, der er psykolog ved Psykologisk Center i København.

DA EN ITALIENSK turist i sommeren 2003 blev knivmyrdet af kriminelle indvandrerdreng på Nørrebro i København, vakte det berettiget opsigt og gav anledning til megen debat. De fleste kommentatorer og eksperter var ikke i tvivl om årsagerne til den udbredte kriminalitet i netop den gruppe: Arbejdsløshed og racisme gik igen som forklaringer.

De anbefalede løsningsmodeller koncentrerer sig om fædregrupper, mandsopdækning og støttepersoner

med indvandrerbaggrund – ofte uden relevant uddannelse, men med den særlige kvalifikation, at de selv tidligere havde været kriminelle. Psykologiske synsvinkler var stort set fraværende i debatten. Altså: ingen egentlig professionel indsats, og det er desværre et billede, der går igen. Myndighederne stirrer sig blinde på etniske tilhørsforhold, og dermed udsætter man de unge for ødelæggende diskrimination.

Etnisk fremmede og etnisk danske kriminelle drenge adskiller sig nemlig

ikke fra hinanden, hvad angår opvækstvilkår og personlighedsstruktur. Det er ikke, som den offentlige debat kunne give indtryk af, drengenes religiøse eller sociale status som etnisk fremmede, der er årsagen til deres kriminalitet. De fleste indvandrerdrengene er jo ikke kriminelle, man hører bare aldrig noget om dem. Den primære årsag til, at nogle indvandrerdrengene begår kriminalitet, er en opvækst i familier med en hverdag præget af omsorgssvigt og fysisk afstraffelse som opdragelsesmiddel samt psykisk sygdom og misbrug af narke og alkohol blandt forældrene. Opvækstvilkår, der ikke altid giver mulighed for udvikling af en normal personlighed.

JEG HAR i tyve år arbejdet på en psykologklinik, der har specialiseret sig i undersøgelse og behandling af kriminelle unge. På klinikken gennemførte vi i perioden 1998-2002 psykologiske undersøgelser af fjorten kriminelle indvandrerdrengene i 13-16-års alderen. Ingen af dem havde deltaget i mordet på den italienske turist, men debatten inspirerede mig til at undersøge:

- Om drengene, der senere udviklede kriminel adfærd, havde haft belastende opvækstvilkår,
- om socialforvaltningen havde kendt til disse forhold, og
- om der var blevet indsat hjælpeforanstaltninger.

Drengene havde haft deres kriminelle debut meget tidligt, helt ned til 8-års alderen, og cirka halvdelen havde begået over ti kriminelle forhold på undersøgelsestidspunktet. Der var tale om et bredt spektrum af kriminalitet: berigel-

seskriminalitet (12 tilfælde), voldskriminalitet (9), ulovlige trusler (7), seksualforbrydelser (6), hærværk (5) og brandstiftelse (2). Det er værd at bemærke, at netop hærværk, ildspåsættelse, tyveri, røveriforsøg, seksuel tvang og indbrud ifølge den danske psykiatriske diagnoseliste er tegn på adfærdsforstyrrelser.

Det er tilsvarende bemærkelsesværdigt, at de kriminelle indvandrerdrengene i udpræget grad kunne opvise de klassiske elementer i en dyssocial personlighedsstruktur – det kliniske udtryk for ansvarsløs og antisocial opførsel i sygelig grad: De havde tidligt været aggressive - i nogle tilfælde var den usædvanlig stærke og ubeherskede aggression blevet bemærket allerede i børnehavealderen. Næsten alle drengene havde ved slåskampe udvist person-

farlig aggression, ligesom de udviste grov ligegyldighed over for andres følelser. Næsten alle udviste løgnagtighed og skulkede fra skole, og de fleste havde tendens til at handle impulsivt og uoverlagt, udviste lav frustrationstolerance og manglende evne til at føle skyld.

Det er alt sammen træk, der optræder i diagnoselisten som tegn på psykisk forstyrrelse inden for diagnoserne dys-social personlighedsstruktur, adfærdsforstyrrelser og emotionelt ustabil personlighedsstruktur.

Min undersøgelse afslørede også en række andre gennemgående forhold. Mange af drengene havde været udsat for omsorgssvigt. F.eks. fik de ikke mad nok, eller de måtte klare sig selv i uger og måneder, fordi forældrene var i fængsel eller gået på druk. Omsorgs-

svigt er overordentlig skadeligt for børns psykiske udvikling – især for udviklingen af egenskaber som omsorg for andre, gensidig forpligtethed og beherskelse af aggression.

Hertil kommer, at fysisk afstraffelse som opdragelsesmiddel var hverdag i mindst halvdelen af familierne. Her taler jeg ikke om en enkelt lussing i ny og næ, men om synlige mærker efter slag, som er blevet bemærket af skolelægen eller behandlet på skadestuen. I halvdelen af familierne havde forældre og/eller søskende været dømt for forskellige kriminelle forhold. I mindst fem familier var en af forældrene psykisk syg, og lige så mange familier var præget af misbrug af alkohol eller narko blandt forældrene. Da den slags ikke er noget, man praler af, må tallene betragtes som mindstetal.

Så er der de sproglige problemer. Halvdelen af drengenes forældre talte ikke nok dansk til at klare sig i samtaler med myndigheder uden tolk. Derfor var de selvfølgelig sprogligt handikappede i den kontakt med skolevæsen, socialvæsen og politi, som sønnernes uacceptable adfærd var anledning til. Og derfor var der store vanskeligheder både i myndighedernes arbejde med drengene og deres familier og i forældrenes sam-

arbejde med myndighederne. Dansk læres bedst ved at tale dansk med danskere, og arbejdspladsen er ofte det sted, hvor udlændinge har bedst mulighed for at tale dansk. Påfaldende få forældre var i arbejde på undersøgelsestidspunktet. Ringe danskundskaber og ringe tilknytning til arbejdsmarkedet optræder således ganske hyppigt blandt forældrene til de kriminelle drenge i mit materiale og tyder på social isolation og en ringe grad af integration i det danske samfund for disse familier.

DE FLESTE VED, at børn af narkomaner eller sindssyge ofte bliver personlighedsmæssigt skadede. Mange vil også mene, at børn af kriminelle forældre har større risiko for at udvikle kriminalitet end andre børn, og at fysisk afstraffelse som opdragelsesmiddel er skadeligt for børn. Men de færreste tænker på, at mange af de mennesker, der har svært ved at begå sig i samfundet, er belastede af flere af disse faktorer på én gang. Drengene i mit materiale var belastede af ganske alvorlige og ganske mange faktorer, som kan forstyrre udviklingen af en normal personlighedsstruktur.

Fjorten kriminelle indvandrerdrengene er naturligvis et spinkelt materiale, men nyere videnskabelig litteratur bekræfter mine observationer.

Justitsministeriets Retspsykiatriske Klinik udgav i 2001 en gennemgang af samtlige mentalundersøgelser af 15-17-årige unge i perioden 1977-1997. 91 unge blev mentalundersøgt i perioden, heraf 14 med indvandrerbaggrund. Andelen af indvandrerunge var stigende i løbet af 20-års perioden og udgjorde i

den sidste 5-års periode cirka en tredjedel af de mentalobserverede unge. Blandt disse svært kriminelle unge – indvandrere såvel som danskere – fandt retspsykiaterne en meget betydelig overrepræsentation af forskellige psykiske lidelser. »Det påhviler de sociale myndigheder, som tidligt får kendskab til disse dårligt fungerende unge, at være opmærksomme på en mulig psykiatrisk sygdom, således at de unge kan henvises til vurdering og behandling«, skriver retspsykiaterne.

En svensk undersøgelse af 127 kriminelle unge i 15-22-års alderen, heraf 24 procent med indvandrerbaggrund, der var blevet mentalundersøgt i årene 1988-1989, fandt, at disse unge tidligt havde udvist aggressiv og antisocial adfærd. De risikofaktorer, man hyppigst fandt, var alkoholmisbrug, kriminalitet og psykiatriske problemer hos forældrene og fysisk afstraffelse som opdragelsesmiddel. Svenskerne konkluderer, at aggressiv og antisocial adfærd tidligt i barndommen er vigtige tegn på risiko for senere kriminalitet. Forfatterne til den svenske undersøgelse har i øvrigt tidligere skrevet en artikel med den manende titel 'Tidlig psykisk forstyrrelse ligger bag alvorlig ungdomskriminalitet'.

Videnskabelig litteratur bekræfter altså, at opvækstvilkår som dem, jeg har fundet i mit materiale, er skadelige for barnets personlighedsudvikling, og at belastende baggrundsfaktorer som psykisk sygdom, kriminalitet og misbrug af stoffer og alkohol blandt forældre og søskende, fysisk afstraffelse og omsorgssvigt, fremmer udviklingen af antisociale karaktertræk.

Sammenholder man mit materiale med disse retspsykiatriske undersøgelser, dukker en vigtig pointe op: Indvandrerdrengenes sociale status som etnisk fremmede er ikke nok til at forklare, hvorfor de er blevet kriminelle. Danske og udenlandske videnskabelige undersøgelser (der findes langt flere end de to nævnte) af kriminelle unge med forskellig etnisk baggrund tyder på, at de indvandrerdrengene, der kan finde på at stikke med kniv, oftest har haft massivt belastende opvækstvilkår, har en psykisk skrøbelig personlighedsstruktur og tidligt i barndommen har udvist aggressiv og antisocial adfærd.

DET NÆSTE spørgsmål er: Gør de sociale myndigheder brug af den eksisterende viden om faktorer, der kan forstyrre personlighedsudviklingen hos børn og unge, når det drejer sig om indvandrerfamilier? Det undersøgte jeg også, og desværre er svaret nej!

Tværtimod fremstår der et billede af socialforvaltninger, der yder en tilfældig snarere end målrettet indsats i forhold til udviklingstruede børn med indvandrerbaggrund. Spørgsmålet er så, hvorfor anerkendte videnskabelige resultater ikke udgør grundlaget for den, for samfundet, dyre indsats til forebyggelse og afhjælpning af alvorlig kriminalitet blandt indvandrerdrengene.

Sprogproblemer og mangel på viden om psykiske lidelser er sandsynligvis en del af grunden til socialforvaltningens tilfældige og usystematiske indsats. Alt for mange gange har jeg set eksempler på, at socialarbejdere forveksler tegn på psykisk sygdom med kulturelle særtræk. Desuden skjuler nogle indvan-

drerforældre sig bag sprogforvirringen, idet psykisk sygdom og alkohol- eller stofafhængighed i mange fremmede kulturer anses for endnu mere skamfuldt end i den danske kultur. Mange indvandrere kommer desuden fra lande med en vilkårlig forvaltning af magten. Og så er det bedst at holde lav profil i forhold til myndigheder og sige det, socialarbejderne helst vil høre.

Desværre ser jeg også andre og mere betænkelige grunde til socialforvaltningens tilfældige indsats i indvandrerfamilier med kriminelle børn: De medarbejdere, der træffer beslutninger om hjælpeforanstaltninger, har ofte en yderst respektfuld og tolerant holdning til indvandrerens kulturelle skikke. Det er selvfølgelig et godt princip, men det er knap så godt, at medarbejderne har en ringe viden om de samme kulturelle skikke. Omsorgssvigt og børnemishandling er jo ikke kulturelle skikke – det er strafbare forhold. På samme måde er risikoen for, at børn af psykisk syge eller stofafhængige forældre skades i deres personlighedsudvikling, høj – uafhængigt af kultur.

Socialforvaltningens bestræbelser på at respektere indvandrerforældrenes kultur og undgå at diskriminere dem kan således få den utilsigtede virkning, at udviklingstruede indvandrerbørn faktisk diskrimineres i forhold til børn af etnisk danske forældre: Indvandrerbørn får ikke altid den hjælp, man normalt giver etnisk danske børn med samme problemer. I mit materiale er der alt for mange eksempler på, at socialforvaltningen ikke griber ind, selv når lærer, skolelærere og politifolk indberetter den dårlige behandling, drengene er

udsat for i hjemmet, eller drengen selv gør opmærksom på urimelige hjemlige forhold og direkte beder myndighederne om hjælp.

Vi ved altså – bl.a. fra de nævnte retspsykiatriske undersøgelser – at flertallet af alvorligt kriminelle unge er psykisk skadede. Godt halvdelen af de mentalundersøgte i både den danske og den svenske undersøgelse havde da også haft kontakt med psykolog eller psykiater i løbet af opvæksten. Til min store forundring havde ingen af drengene i mit materiale været i kontakt med psykiatrien, og kun én havde modtaget psykologsamtaler. Hvad kan være forklaringen på, at man så massivt har undladt at konsultere psykologer og psykiatere i det vanskelige arbejde med disse psykisk skadede unge?

Adfærdstræk, som psykologer og psykiatere, med diagnoselister som referenceramme, ville betegne som antisociale psykiske symptomer, kan forveksles med 'kedsomhed', 'dårlig opførelse', 'skoletræthed' eller 'drengegreger' af personer, som ikke er uddannet til at kunne skelne mellem normal og sygelig adfærd. Grunden til, at man ikke havde indsat psykologisk eller psykiatrisk behandling til drengene i mit materiale, er sandsynligvis, at de socialarbejdere og frivillige hjælpere, som de har været i kontakt med, ikke har opfattet dem som havende psykologiske eller psykiatriske problemer.

Kriminalpræventivt arbejde i forhold til unge med egentlig sygelige antisociale træk skal imidlertid tage hensyn til, at der ikke er tale om småproblemer, som kan afhjælpes med spændende fritidsaktiviteter og hyttetur. Sådanne

tiltag holder selvfølgelig i nogen grad de unge væk fra gadehjørnerne, men psykiske lidelser afhjælpes nu engang ikke med de metoder, der hjælper på 'drengegreger'. Psykiske lidelser afhjælpes med professionel behandling i psykologisk eller psykiatrisk regi, helst så tidligt som muligt i barnets liv.

Mit materiale efterlader det indtryk, at *socialforvaltningen i bekymrende grad overser psykiske lidelser blandt både forældre og børn i indvandrerfamilier og således diskriminerer disse i forhold til landets øvrige borgere*. Ønsker man at hjælpe de indvandrerbørn, der er i risiko for senere at udvikle kriminalitet, bør man systematisk undersøge de opvækstvilkår, som drengene, der tidligt udviser aggressive og antisociale træk, er underlagt og herefter indsætte hjælpeforanstaltninger, der passer til netop den problematik, der er på tale. Der er i det sociale hjælpesystem ikke tradition for systematisk at undersøge, om de tiltag, man anvender, faktisk hjælper. Da kriminaliteten blandt indvandrerdrengene ikke er faldende på trods af det kriminalpræventive arbejde, der faktisk udføres, kan det befrygtes, at mange ressourcer i dag bruges på hjælpeforanstaltninger, der ikke virker, fordi man ikke forudgående har undersøgt, hvilke hjælpeforanstaltninger der egentlig er brug for.

TALLI UNGAR FELDING

